

De Kersentuin: natuurlijk groen in een Vinexwijk

Elma Duijndam

Nooit gedacht dat ik zou willen wonen in een Vinexwijk. Nooit gedacht dat ik daar ook jarenlang naar toe zou kunnen leven. Ik woon er nu en ben er heel gelukkig mee.

Echt waar! Vinex: duizenden woningen in korte tijd uit de grond gestampt. Wat valt daar te beleven aan natuurlijk groen?

Het is waar. Alle vooroordelen die je er misschien over had kloppen. Je komt te wonen in een bouwput. Betonsilo voor de deur. Rondom nog volop bouwactiviteiten. Af en aan rijden van vrachtwagens, de radio vanaf 's morgens vroeg voluit en ga zo maar door. Maar: er lag al een heel mooi ontwerp voor de omgeving klaar. Er was heel veel waarop we ons konden verheugen! En er was ook al heel veel om trots op terug te kijken. Dankzij de jarenlange inzet van veel mensen is er een heleboel bereikt.

De Kersentuin. Twee straatjes in een nieuwbouwwijk, 94 woningen. Huur- en koopwoningen door elkaar, rijtjeshuizen van verschillend formaat, gestapelde woningen. Zodra je er binnenkomt merk je dat de sfeer er anders is dan bij de omliggende straten. Waar ligt dat aan? In de eerste plaats natuurlijk aan de inrichting. Op twee plaatsen is er parkeergelegenheid voor bezoekers en voor de rest zijn er geen auto's te zien. Die staan allemaal in de parkeergarage. Wat een geluk dat we dat voor elkaar hebben gekregen! In de parkeergarage staan trouwens ook een paar 'deelauto's'. Op die manier proberen we ons gezamenlijk autobruik wat terug te dringen. Om die reden hebben we ook vier bolderkarren en een bakfiets aangeschaft. Daar wordt druk gebruik van gemaakt. Een groot bijkomend voordeel vind ik dat we dankzij al deze 'loopjes' elkaar ook nog eens tegenkomen en af en toe een praatje kunnen maken. Heel anders dan wanneer je je auto voor de voordeur parkeert en meteen naar binnen stapt. Dankzij de (half ondergrondse) parkeergarage is er meer ruimte voor groen. Bovenop de parkeergarage zijn woningen gebouwd rondom een

daktuin. Deze tuin heeft een heel eigen, besloten karakter. Zo heeft iedere groene ruimte van de Kersentuin weer een andere sfeer. Er zijn heuvels, puinmuren, bloemenweiden, een "Bongerd", een "Kriekenbos", een wilgentunnel, een kruidenhoek, een kindermoestuin. De Kersentuin ziet er niet alleen anders uit dan de omliggende buurtjes, het voelt ook anders. Dat heb ik al verschillende keren gehoord van bezoek en van mensen die gewoon langs liepen. Misschien was dit ook de reden dat een mevrouw eens bij me aanbelde om te vragen of ik een zakje voor haar had om de poep van haar hond op te ruimen. Om ons heen is volop hondenpoep te vinden, in de Kersentuin zelf gebeurt dat maar een doodenkele keer. Er is ook een hoop sociale controle. Samen houden we de buurt in de gaten en voelen ons er verantwoordelijk voor. Tijdens de droge zomermaanden is er binnen een mum van tijd een watergeef-plan georganiseerd om de pas geplante bomen de moeilijke tijd door te helpen. Dankzij ons netwerk kunnen we ook snel reageren als er zich kansen voordoen. Bijvoorbeeld: iemand ziet dat er in de buurt wilgen geknot worden. Die komen goed van pas voor de wilgentunnel die we willen bouwen. Snel zorgen we ervoor dat deze taken niet, zoals oorspronkelijk de bedoeling was, in de versnipperaar

gen en er komen nog een paar 'echte' grote speeldingen, zoals een waterspeelplaats, een amfitheater, een uitkijktoren en een schommel .

Hoe is het begonnen? In 1996 nodigt de gemeente Utrecht mensen uit om te reageren als zij hun woonwensen willen realiseren in de nog te bouwen Vinexlocatie Leidsche Rijn, waar 30.000 woningen gebouwd zullen gaan worden. Enkele mensen treffen elkaar daar bij een informatiemiddag en besluiten samen te proberen een duurzame wijk van de grond te krijgen. Duurzaam in de bouw van de woningen, maar ook sociaal duurzaam. Een wijk waar mensen elkaar kennen en zich betrokken voelen bij hun woonomgeving. In 1998 wordt de vereniging De Kersentuin opgericht. Langzaam maar zeker krijgen de ideeën steeds meer vorm. Er worden werkgroepen opgericht ("energie en water", "bouw", "subsidies", "omgeving", "algemene voorzieningen"), er wordt een architect gekozen, er komen ontwerpen, er wordt een aannemer gekozen, er wordt vergaderd, vergaderd, vergaderd. En, zoals dat gaat, de ene vertraging volgde de andere op. Oorspronkelijk zouden de eerste woningen in 2000 worden opgeleverd. Het werd 2003. Het was dus een kwestie van lange adem. Al die jaren is er door een groep mensen in hun vrije tijd keihard gewerkt om te

hoogtepunt. Nog steeds is er een hoop te doen.

Als je in de Kersentuin komt te wonen zit daar meer aan vast dan dat je gewoon een nieuw huis hebt gekocht of gehuurd. Je wordt lid van de vereniging De Kersentuin en er wordt van je verwacht dat je een bijdrage levert aan de realisatie van het project. Niet alleen financieel (onder andere voor het projecthuis, de parkeergarage en het groen), maar ook bijvoorbeeld door je in te zetten in een werkgroep of op de tuinwerkdagen. Gelukkig ervaren veel mensen de tuinwerkdagen niet als een noodzakelijke verplichting, het is ook heel gezellig!

Al lang voordat we er woonden dachten we na over de inrichting van onze woonomgeving. We besloten om een deel van onze privé-tuinen samen te voegen en te bestempelen tot gezamenlijk groen. Voor ons geen dichtgetimmerde hokken van Gammascuttingen! Ook wilden we graag invloed op de inrichting van het gemeentelijk groen. In mijn onschuld dacht ik dat de gemeente daar wel op stond te wachten. Betrokkenheid van de bewoners bij hun woonomgeving, nog voordat de huizen gebouwd werden. Dat is nog eens wat anders dan mensen stimuleren die wat willen doen tegen verloedering van hun buurt. Met deze betrokkenheid vooraf voorkom je juist verloedering! Tja, dat kan wel zo

gaan en dat een paar mensen de hele vracht gaan halen. Kinderen kunnen hier heerlijk buiten spelen. Alleen al vanwege het feit dat er zo weinig auto's zijn. Een groot deel van de omgeving is niet hard, recht en stenig, maar 'zacht' en groen. Er zijn volop speelaanleidin-

gen komen waar we nu zijn. Vanaf het eerste denkwolkje tot de realisatie van de bouw van 96 woningen waren de toekomstige bewoners erbij betrokken! Die betrokkenheid eindigde natuurlijk niet op het moment dat iedereen in zijn nieuwe woning trok, al was dat zeker een

zijn, maar daar zijn geen bestaande regelingen en subsidies voor en dat vraagt van iedereen toch wel de nodige flexibiliteit. Bijvoorbeeld voor de landschapsarchitect van de gemeente was het toch erg lastig dat (niet in zijn vak geschoolde) mensen zich met zijn mooie tekeningen met zicht-

assen en dergelijke wilden bemoeien. Pas nadat de vereniging een professioneel landschapsarchitect had ingehuurd (Hyco Verhaagen, van bureau Copijn) lukte het om verder te komen. Wat heerlijk om iemand te hebben die onze wensen in het juiste jargon kon vertalen en met prachtige inspirerende foto's en ontwerpen iedereen enthousiast kreeg! Het is ons uiteindelijk gelukt om onze wensen ook bij de inrichting van het gemeentelijk groen in onze buurt te realiseren. Dat is iets waar ik nog steeds geweldig trots op ben. Het beheer van het openbare gemeentegroen voeren wij nu zelf uit. Wel zuur is het dat de vereniging al erg lang in overleg is met de

gemeente Utrecht om een financiële bijdrage te krijgen voor het onderhoud en deze vooralsnog heeft aangegeven hiervoor geen geld te hebben. Terwijl de gemeente ondertussen graag gebruik maakt van de Kersentuin als voorbeeld voor een geslaagd initiatief!

Voor advies en ondersteuning bij het beheer hebben we drie hoveniers ingeschakeld: Rob van der Steen, Paul van Eerd en René Langedijk. We vinden dat we het echt getroffen hebben met deze drie. Dankzij hun deskundig advies en hun enthousiaste begeleiding bij de tuinwerkdagen is er in een relatief korte tijd veel moois ontstaan. De betrokkenheid van de hoveniers gaat verder dan

alleen adviseren en de begeleiding bij de tuinwerkdagen. Het is voor hen niet alleen maar een van de vele klussen. Ze komen in de zomer even langfietsen, laten hun familie en vrienden de Kersentuin zien en leven mee met hoogte- en dieptepunten in de Kersentuin.

Het was zo mooi om te zien hoe onze omgeving steeds meer vorm kreeg. Nadat de bouwwerkzaamheden waren afgerond werd de grond aangevoerd en werden de vormen aangelegd. Op een dag kom je thuis en zijn er ineens heuvels! Weer een paar weken later staan er bomen! Ergens in de winter van 2003 zijn we begonnen met de tuinwerkdagen. Om de week met een stuk of twintig

'Kersentuiners' onder begeleiding van de hoveniers een hele zaterdag aan de slag. We hebben paden aangelegd en puinmuurtjes gemaakt. We plantten bomen en struiken, later kwamen de vaste planten. We zaaiden gras- en bloemenmengsels. Iedere keer na een tuinwerkdag was er weer een enorme sprong voorwaarts. Blij verrast constateerden we die eerste zomer hoeveel er al te genieten viel. De beplanting was goed aangeslagen en er bloeiden volop bloemen. We konden al snoepen van de frambozen en bessen en later waren er zelfs al wat appels! En de dieren? Dit was de harde realiteit in de eerste winter: een doodgereden vos op de toegangsweg en verwaasde hazen in onze kale nieuwbouwtuintjes, helemaal het spoor bijster. Verder waagde zich hier bijna geen enkel dier. Ik weet nog goed hoe mijn achterbuurvrouw optimistisch een pindaslinger aan haar balkonnetje had gehangen. Er is niet van gegeten. Geen vogel die zich waagde in die kale omgeving waar het wel al wemelde van de katten. In de lente werd het beter. De bomen en struiken waren geplant en steeds vaker kwamen er vogels langs. Dat voorjaar werd ook al een van onze (duurzame!) ingemetselde nestgelegenheden in gebruik genomen door een paartje zwarte roodstaarten. Dat zijn ook echte pioniers, van oorsprong rotsvogels, die zich nog wel thuis voelen in nieuwbouwwijken. Afgelopen zomer hoorde ik een merel zingen. Voor de meeste mensen is dat zo gewoon, maar voor mij was het heel bijzonder om dat na zo veel maanden in de Kersentuin voor het eerst te horen. Net als de eerste koolmees. Zie je wel, het wordt steeds beter! Deze winter bezoeken hordes vinken, groenlingen, mezen de Kersentuin. Ze komen af op de zaden van uitgebloeide bloemen en er zijn ook genoeg poppen, larven en overwinterende insecten te vinden. Het is echt ongelooflijk wat een insectenrijkdom er deze zomer al was. Natuurlijk gonsde het rond de heuvel met bloeiende Phacelia van de hommels

en bijen, tussen de puinmuren kroop van alles weg, er waren sprin-
khanen, vlinders, libellen en mijn
'insectenhotel' werd al meteen druk
bezoekt door wilde bijen. Als je
bedenkt dat het de winter ervoor
alles nog één grote bouwput was,
onvoorstelbaar! Het bodemleven zal
waarschijnlijk wat langer nodig heb-
ben om weer op peil te zijn, maar
met de wormen zit het wel al goed.
Ik heb vooral willen vertellen hoe bij-
zonder het is om dit hele proces mee
te maken. Als je op zoek bent naar
meer inhoudelijke informatie kun je
dat vinden op onze website: www.kersentuin.nl. Hier staat o.a. het inrich-
tingsplan, informatie over duurzaam
wonen, de laatste nieuwtjes.

Elma Duijndam
Atalantahof 6
3544 VD Utrecht
Elma.Duijndam@kersentuin.net

Foto's; Eric Honing, Paul van
Eerd, Gertjan van Manen, Rob
van Neerijnen en Elma
Duijndam

Een "verlanglijstje" uit onze begin-
periode. We noemden het "kersen-
groen" (nog niet rijp)...

Wij willen een woonomgeving:

- waarin wij ons prettig voelen
- waar wij ons thuis voelen
- een natuurlijke / natuurlijke woon-
omgeving
- een plek met een eigen karakter
- waar kinderen (en volwassenen!)
kunnen spelen
- waar je kunt luieren en kuieren
- een lust voor het oog
- met geurende bloemen en kruiden
- met beplanting waar je van kunt
snoepen
- met geluiden van vogels en zoe-
mende bijen
- waar de wisseling van de seizoe-
nen duidelijk merkbaar is
- waar weersinvloeden duidelijk
merkbaar zijn
- rustgevend en verrassend
- afwisselend en uitnodigend

De uitvoering van de tuinen in de Kersentuin

Rob van der Steen

In februari 2003 belt Evert de Boer mij voor het eerst. Evert is één van de enthousiaste bewoners van de Kersentuin en lid van de werkgroep 'omgeving'. Zoals Elma schrijft, heeft de bewonersvereniging door Hyco Verhaagen van Copijn een ontwerp en een kostenraming laten maken. Evert vraagt of ik aan de hand van die kostenraming een indicatie kan geven van de tijdsinvestering en de financiële voordelen, als de bewoners meewerken in de aanleg en het onderhoud van de acht binnentuinen.

Na twee dagen geratel van de telma-
chine, geneus in het archief en
gekrab achter mijn oren, kwam de
gevraagde indicatie op papier.

Tussen dit rekenwerk door begint er bij mij in mijn hart een vuurtje te branden voor dit project. Het is heerlijk om voor en met een grote groep enthousiaste idealisten, die hun eigen woonsituatie met veel inzet gestalte geven, te kunnen werken. In maart pols ik René Langedijk van Wodan Tuindiensten en Paul van Eerd van buro Buiten Ruimte, beide collega-hoveniers van Wilde Weelde, of zij interesse hebben om dit project gezamenlijk aan te gaan, wanneer dit doorgaat. En ja hoor, in het collectieve eetcafé De Baas, één van de grondleggers van de mensvriendelijke bedrijfscultuur in Utrecht, wordt het glas geheven op een fijne samenwerking. We adviseren de gezamenlijke tuinen in te zaaien met een mengsel akkerbloemen voor de

eerste bewoners, die in augustus daar komen wonen.

In september horen we, dat we één van de drie kandidaat-uitvoerders zijn voor de aanleg van de tuinen, hoewel de werkgroep 'omgeving' wel een voorkeur voor ons heeft, vanwege de combinatie van het idealistische met de kennis van de praktijk in het ecologisch tuinieren in samenwerking met bewonersgroepen. Eind september fietsen we met de tekeningen op zak naar Leidsche Rijn, de Vinexlocatie. Leuke landweggetjes worden afgewisseld met vlaktes nieuwbouwwoningen, sommige pijnlijk lelijk. De gebouwen van de Kersentuin springen er qua sfeer en bouwstijl heerlijk uit. Spannende

vormgeving, mooie kleuren. Een sie-raad voor de wijk.

De acht binnentuinen waarover we steeds schrijven, grenzen aan de privé-tuinen. Vier ervan zijn in eigendom van de gemeente, de andere vier van de bewonersvereniging. In twee tuinen liggen parkeervakken. Eén tuin is een daktuin. Twee tuinen krijgen nog een ophoging van 80 cm in de loop van december. Het ontwerp van de tuinen is leuk en gevarieerd en er is gelukkig ruimte voor ons en de bewoners om de detaillering zelf in te vullen.

In oktober leveren we onze eerste begroting in. Een periode begint van

onderling aftasten, afstemmen en onderhandelen over vormgeving, een grote som geld, de invulling van de werkdagen met bewoners, etc. Zo zien Paul, René en ik, dat we in dit project te maken hebben met een groep zelfbewuste mensen, die met een enorme energie en wilskracht hun woonomgeving willen inrichten. Wat een power.

Voor ons is het een enorme uitdaging. Het is ons grootste project tot nu toe, qua oppervlakte, maar ook qua organisatie. Voor ieder van ons is het voor het eerst, dat we in een samenwerkingsverband van drie bedrijven de verantwoording nemen voor een klus. We moeten in korte tijd tot gezamenlijke normen komen,

in prijs, in uitvoering en in hoe we het proces van bewonersparticipatie op de meest efficiënte manier kunnen gebruiken. We willen goede kwaliteit leveren, waarbij iedereen tot zijn of haar recht komt. Ondertussen is het tijdstip waarop de uitvoering moet starten te vroeg om alle processen uit te kristalliseren.

Naar aanleiding van de door ons ingeleverde begroting gaat de werkgroep 'omgeving' graag verder met ons in zee. De handtekeningen kunnen nog niet gezet worden. Er zijn nog punten van onderhandeling. Desondanks nemen we de gok om al wel te starten met de werkzaamhe-

den i.v.m. de planning. We kunnen immers niet verwachten, dat er elke week 15 tot 20 bewoners op een werkdag komen. De meeste mensen zijn nog volop aan het verhuizen naar deze plek.

Op 15 november starten we met het bouwen van een spiraalvormige stapelmuur in de 'Kruidentuin', één van de acht gezamenlijke binnentuinen. De muur wordt opgebouwd uit tegels, gekleurde klinkers, dakpannen en gaten voor muurplanten. Het enthousiasme onder de meewerkende bewoners is groot, omdat er iets uitgevoerd wordt en omdat mensen prettig verbaasd zijn over de mogelijkheden van het bouwen met de genoemde materialen. We werken in twee dagdelen van drie uren, met daar tussen in een heerlijk door bewoners verzorgde lunch. Dit tijdschema hanteren we steeds bij de werkdagen. Bij het begin van elke werkdag houden we een inleidend praatje over de uitvoering, de veiligheid in het werk en over hoe we tot iets moois kunnen komen.

Voor de winter wordt een deel van de gemengde hagen tussen de privé- en gezamenlijke tuinen ingeplant (beuk, haagbeuk, eenstijlige meidoorn, veldesdoorn, sleedoorn, gewone hulst, wilde liguster, zuurbes, Drents krenteboompje, wilde kardinaalsmuts, hondsrös, bottelrös, egelantier en pruikboom. Totaal 243 m²).

De week voor de Kerst wordt de grond voor de ophogingen in het 'Kriekenbos' en de 'Kersentuin' aangebracht, iets dat de bewoners zelf met de gemeente geregeld en gecoördineerd hebben. Voor deze twee binnentuinen laten we grondmonsters analyseren, omdat hier grote bomen aangeplant worden in het voorjaar. Zo krijgen we een beeld van de structuur en van de voedingswaarde van de aanwezige grond. Een paar dagen voor de Kerst ondertekenen we uiteindelijk het contract voor de aanleg met de bewonersvereniging. Paul, René en ik hebben als rechtspersoon een maatschap gekozen, onder de naam De Wilde Kers. In januari gaan we zonder de bewo-

ners de zware klei bewerken en profileren met een kleine mobiele kraan. Langzaam komen de mooie ronde vormen in beeld, zoals we die graag maken. In de plantgaten voor de grote bomen wordt stalmest, compost/aarde, zand en diverse biologische meststoffen gemengd met de klei, naar aanleiding van het advies bij de grondmonsteranalyse. Zo hebben we er volgens ons alles aan gedaan om de grote bomen liefdevol te ontvangen. We hopen dat dit genoeg is om de bomen zich goed te laten ontwikkelen. Op aanraden van de leverancier gaan we in de loop van 2004 nog twee keer in het groeiseizoen met een specialist kijken hoe het de bomen vergaat.

Voor de eerste werkdag met de bewoners in januari hebben we de werkplanning rond. In de planning tot eind april gaan we uit van een werkdag eens in de twee weken met een inzet van ongeveer 30 bewoners op een dag. Strak, maar noodzakelijk om het plantwerk gedeeltelijk voor de zomer gereed te hebben.

Op 31 januari wordt er de hele dag hard gewerkt in de koude regen. Er wordt 30 m³ lavakorrels en 10 m³ boomschors in de paden gereden. Op het einde van de dag was alles weggewerkt. Het zag er ook leuk uit, die roodgekleurde paden en zitplekken in de 'Inheemse', de 'Kruiden-' en de 'Zintuigentuin' op deze grauwe regendag. Ik denk dat een dag als deze de saamhorigheid enorm versterkt heeft. Ik voelde ontroering en opnieuw bewondering voor het doorzettingsvermogen van de bewoners. Als de grote bomen in begin februari gepland worden, voel je bij iedereen blijdschap en de belofte van het naderende voorjaar.

In dat voorjaar zijn honderden struiken, tientallen klimplanten en duizenden vaste planten ingeplant.

Voor de levering van de struiken, de vaste planten en de zaadmengsels kunnen we goed gebruik maken van het netwerk van Wilde Weelde. De struiken komen van De Bronnen, Cultura en Frits van der Laan. De rest hebben we bij een kleine, fijne kwekerij (Van Vulpen) in de buurt ingekocht. De zaadmengsels bij Cruydt-hoeck en bij De Heliant. De vaste planten hebben we ingekocht bij De Heliant (we spraken bij een wegrestaurant in de polder af, zodat we ieder een deel van de transportafstand voor onze rekening namen) en bij Meander.

De zomer wordt gebruikt om het onderhoud op te starten en te genieten van al die nieuwe planten. Zo kunnen we in die tijd een aantal keren de stukken waar kweek uit de grond komt en die we om die reden niet hebben ingeplant, met frisse tegenzin uit de grond halen. In het najaar hebben we de onderbegroeiing in het Kriekenbos aangeplant.

In het komende voorjaar gaan we nog een paar binnentuinen inplanten, maar daarvoor worden specifieke wensen en ideeën van bewoners nog eens goed bekeken en verwerkt in een plan.

Voor de rest bekijken we met de

werkgroep 'omgeving', wat wij voor hen kunnen betekenen in het onderhoud in de komende tijd.

Paul, René en ik hebben in de Kersentuin met plezier gewerkt voor deze bewonersvereniging. Na elke werkdag waren wij en de bewoners verrast over het behaalde resultaat van die dag. Iedereen vond het mooi, wat er op een dag gemaakt werd. Al die uren praten met ons drieën en met de werkgroep 'omgeving' over sociale processen, voorlichting op het juiste moment in de uitvoering, (eco)kwaliteit, veiligheid, vertrouwen, etc. komen er op deze manier uit. Gedrieën hebben we veel respect voor de inzet van de bewo-

ners. Het voelt als echte rijkdom om aan dit bouwproces een steentje te hebben bijgedragen en weer tuin-vrienden en vriendinnen te hebben leren kennen.

We zijn ook trots op onszelf, dat we het vuurtje van enthousiasme en inspiratie voor het ecologisch tuinieren met velen tegelijk hebben kunnen laten branden en er ook nog een boterham mee hebben kunnen verdienen.

Rob van der Steen
Postbus 85033
3508 AA Utrecht
030-2205237